

2025/2587

2025 12 16

TARYBOS SPRENDIMAS (BUSP) 2025/2587

2025 m. gruodžio 15 d.

kuriuo remiamas Pietryčių Europos ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpininkavimo mechanizmas (SEESAC) siekiant įgyvendinti Regionines veiksmų gaires dėl kovos su neteisėta prekyba ginklais Vakarų Balkanuose ir kuriuo remiama nusiginklavimo bei ginklų kontrolės veikla Pietryčių ir Rytų Europoje

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos Sąjungos sutartį, ypač į jos 28 straipsnio 1 dalį ir 31 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Sąjungos vyriausiojo įgaliojimo užsienio reikalams ir saugumo politikai pasiūlymą,

kadangi:

- (1) 2018 m. lapkričio 19 d. Taryba priėmė ES kovos su neteisėtais šaunamaisiais ginklais, šaulių ir lengvaisiais ginklais ir jų šaudmenimis strategiją, pavadintą „Saugoti ginklus – ginti piliečius“, (toliau – ES ŠLG strategija), kurioje nustatytos Sąjungos veiksmų šaulių ir lengvųjų ginklų (toliau – ŠLG) srityje gairės. ES ŠLG strategijoje nurodyta, kad veiksminga šaulių ginklų kontrolės priemonė Sąjunga visų pirma laiko regioninį bendradarbiavimą. ES ŠLG strategijoje minima, kad Vakarų Balkanai yra prioritetas paramos srityje;
- (2) 2018 m. gegužės 17 d. ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikime Sofijoje Sąjungos vadovai susitarė dėl Sofijos deklaracijos, prie kurios prisijungė Vakarų Balkanų partneriai ir kuri apima išpareigojimą žymiai sustiprinti operatyvinį bendradarbiavimą kovojant su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu tokiose prioritetinėse srityse kaip šaunamųjų ginklų, narkotikų, neteisėto migrantų gabenimo ir prekybos žmonėmis;
- (3) neteisėtos prekybos ginklais srityje Vakarų Balkanų regionas tebėra vienas iš ginklų tiekimo į Sąjungą šaltinių;
- (4) 2018 m. liepos 10 d. Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė Londone surengė 5-ąją Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimą, kuriame buvo priimtos Regioninių veiksmų gairės dėl ŠLG / šaunamųjų ginklų ir jų šaudmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais Vakarų Balkanuose problemos tvaraus sprendimo ne vėliau kaip 2024 m. (toliau – Veiksmų gairės);
- (5) nuo to laiko Veiksmų gairės buvo atnaujintos ir pratęstos iki 2030 m.;
- (6) 2015 m. rugsėjo 25 d. priimtoje Jungtinių Tautų (JT) Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. patvirtinta, kad darnaus vystymosi negalima užtikrinti be taikos ir saugumo ir kad neteisėtų ginklų srautai yra vieni iš veiksnių, dėl kurių atsiranda smurtas, nesaugumas ir neteisėybė;
- (7) 2024 m. birželio mėn. Niujorke įvykusioje ketvirtojoje JT veiksmų programos dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visų aspektų prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo įgyvendinimo peržiūros konferencijoje JT valstybės narės dar kartą patvirtino, kad svarbu stiprinti regioninį ir subregioninį bendradarbiavimą, atitinkamai gerinant koordinavimą, konsultacijas, keitimąsi informacija ir operatyvinį bendradarbiavimą su atitinkamomis regioninėmis ir subregioninėmis organizacijomis, mechanizmais, veiksmų gairėmis ir kitomis iniciatyvomis, taip pat teisėsaugos, sienų kontrolės ir eksporto bei importo licencijų išdavimo institucijomis;
- (8) Vakarų Balkanų partnerių sutartų Veiksmų gairių tikslai dera su Sąjungos ir JT pastangomis kovoti su neteisėtu ŠLG bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba jais. Todėl Sąjunga turėtų remti Vakarų Balkanus įgyvendinant Veiksmų gaires;
- (9) Sąjunga anksčiau rėmė Veiksmų gairių įgyvendinimą priimdama Tarybos sprendimus (BUSP) 2018/1788 ⁽¹⁾ ir (BUSP) 2022/2321 ⁽²⁾;

⁽¹⁾ 2018 m. lapkričio 19 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2018/1788, kuriuo remiamas Pietryčių Europos ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpininkavimo mechanizmas (SEESAC) siekiant įgyvendinti Regioninių veiksmų gaires dėl kovos su neteisėta prekyba ginklais Vakarų Balkanuose, (OL L 293, 2018 11 20, p. 11, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2018/1788/oj>).

⁽²⁾ 2022 m. lapkričio 25 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2022/2321, kuriuo remiamas Pietryčių ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpininkavimo mechanizmas (SEESAC) siekiant įgyvendinti Regionines veiksmų gaires dėl kovos su neteisėta prekyba ginklais Vakarų Balkanuose ir kuriuo remiama nusiginklavimo bei ginklų kontrolės veikla Pietryčių ir Rytų Europoje, (OL L 307, 2022 11 28, p. 149, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2022/2321/oj>).

- (10) Pietryčių ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpininkavimo mechanizmas (SEESAC) buvo įkurtas 2002 m. Belgrade ir veikia pagal bendrus JT vystymosi programos (UNDP) bei Regioninio bendradarbiavimo tarybos (RBT) įgaliojimus. SEESAC yra Pietryčių Europos stabilumo pakto įgaliojimų perėmėja, padeda nacionaliniams ir regioniniams suinteresuotiesiems subjektams kontroliuoti ir mažinti ŠLG bei šaudmenų plitimą ir netinkamą naudojimą ir taip prisideda prie didesnio stabilumo, saugumo ir vystymosi Pietryčių ir Rytų Europoje. SEESAC itin daug dėmesio skiria regioninių projektų, kuriais sprendžiama tarpvalstybinių ginklų srautų problema, rengimui;
- (11) Sąjunga SEESAC laiko prioritetiniu Veiksmų gairių įgyvendinimo partneriu Vakarų Balkanuose dėl jo patvirtintos patirties ir pripažinto tinklo, jo patvirtintos darbo kokybės ir jo koordinuojamojo vaidmens rengiant Veiksmų gaires;
- (12) be to, Sąjungos veiksmais turėtų būti teikiama parama kovai su neteisėta prekyba ginklais Moldovos Respublikoje ir Ukrainoje – valstybėse, kurios susiduria su panašiais ŠLG kontrolės iššūkiais. Tai turėtų būti daroma perduodant nuo 2001 m. Vakarų Balkanuose sukauptas žinias, patirtį ir geriausią praktiką,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

1. Sąjunga remia Vakarų Balkanų partnerius įgyvendinant Regioninių veiksmų gaires dėl ŠLG / šaunamųjų ginklų ir jų šaudmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais Vakarų Balkanuose problemos tvaraus sprendimo.
2. Naujasis Sąjungos paramos etapas grindžiamas rezultatais, pasiektais pagal sprendimus (BUSP) 2018/1788 bei (BUSP) 2022/2321 ir projektą „Parama kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų (ŠLG) laikymu, netinkamu naudojimu ir prekyba jais Vakarų Balkanuose stiprinimui“, finansuojamą pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP/2021/425-067), kuriuos visus įgyvendina SEESAC.
3. Naujasis Sąjungos paramos etapas įgyvendinamas papildant Tarybos sprendimą (BUSP) 2024/3006 ⁽³⁾.

2 straipsnis

1. Daugiausia dėmesio skiriama keturioms pagrindinėms sritims, laikantis holistinio požiūrio į kovą su grėsmėmis, kurias ŠLG kelia regione.
2. Tose pagrindinėse srityse atsižvelgiama į strateginį ir politikos lygmenis bei į operacinius aspektus, t. y. tiesiogiai padedama visais ŠLG kontrolės lygmenimis, daugiausia dėmesio skiriant:
 - regioninio požiūrio koordinavimui ir Veiksmų gairių įgyvendinimo stebėsenai,
 - keitimosi žiniomis ir tarpregioninio bendradarbiavimo ŠLG kontrolės srityje stiprinimui,
 - Moldovos bei Ukrainos teisėsaugos tarnybų pajėgumų kovoti su ŠLG neteisėtu laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais stiprinimui,
 - Vakarų Balkanų teisėsaugos ir muitinės tarnybų pajėgumų Vakarų Balkanuose kovoti su neteisėta ŠLG prekyba stiprinimui.
3. Geografinė veiksmų aprėptis yra Vakarų Balkanai, o tiesioginiai projekto naudos gavėjai yra Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kosovas *, Juodkalnija, Serbija ir Šiaurės Makedonija. Be to, siekiant 1 dalyje nustatytų tikslų, pagal veiksmus teikiama parama Moldovos Respublikai ir Ukrainai.
4. Išsamus veiksmų aprašymas pateikiamas šio sprendimo priede.

⁽³⁾ 2024 m. gruodžio 2 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2024/3006 dėl paramos SEESAC nusiginklavimo ir ginklų kontrolės veiklai Pietryčių Europoje, kuria mažinama neteisėtų šaulių ir lengvųjų ginklų (ŠLG) bei jų šaudmenų grėsmė, (OL L, 2024/3006, 2024 12 3, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2024/3006/oj>).

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

3 straipsnis

1. Už šio sprendimo įgyvendinimą yra atsakingas Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai (toliau – vyriausiasis įgaliotinis).
2. 1 straipsnio 1 dalyje nurodytų veiksmų techninį įgyvendinimą vykdo SEESAC, prireikus veiklą koordinuodamas su Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos (EMPACT) vykdytoju.
3. SEESAC atlieka savo užduotis vyriausiojo įgaliotinio atsakomybe. Tuo tikslu vyriausiasis įgaliotinis ir UNDP, kuri veikia SEESAC vardu, sudaro būtinus susitarimus.

4 straipsnis

1. 1 straipsnio 1 dalyje nurodytam Sąjungos finansuojamam projektui įgyvendinti skiriama orientacinė finansavimo suma yra 3 499 363,97 EUR.
2. Iš 1 dalyje nustatytos orientacinės sumos finansuojamos išlaidos tvarkomos laikantis Sąjungos biudžetui taikomų procedūrų ir taisyklių.
3. Komisija prižiūri, kad 2 dalyje nurodytos išlaidos būtų tinkamai valdomos. Tuo tikslu Komisija ir UNDP, kuri veikia SEESAC vardu, sudaro būtiną susitarimą. Susitarime numatoma, kad SEESAC turi užtikrinti Sąjungos įnašo matomumą, proporcingą jo dydžiui.
4. Komisija 3 dalyje nurodytą susitarimą stengiasi sudaryti kuo greičiau po šio sprendimo įsigaliojimo. Ji informuoja Tarybą apie sunkumus, kylančius to proceso metu, ir praneša apie susitarimo sudarymo datą.

5 straipsnis

1. Vyriausiasis įgaliotinis informuoja Tarybą apie šio sprendimo įgyvendinimą, remdamasis kas 6 mėnesius SEESAC rengiamomis ataskaitomis. Tos ataskaitos yra Tarybos atliekamo vertinimo pagrindas.
2. Komisija teikia ataskaitas apie 1 straipsnio 1 dalyje nurodyto projekto finansinius aspektus.

6 straipsnis

1. Šis sprendimas įsigalioja jo priėmimo dieną.
2. Šis sprendimas nustoja galioti praėjus 36 mėnesiams po 4 straipsnio 3 dalyje nurodyto susitarimo sudarymo dienos. Tačiau jis nustoja galioti praėjus šešiems mėnesiams po jo įsigaliojimo dienos, jeigu per tą šešių mėnesių laikotarpį toks susitarimas nesudaromas.

Priimta Briuselyje 2025 m. gruodžio 15 d.

Tarybos vardu

Pirmininkė

K. KALLAS

PRIEDAS

PROJEKTO DOKUMENTAS

PROJEKTAS DĖL ŠLG KONTROLĖS VEIKLOS ĮGYVENDINANT VEIKSMŲ GAIRĖS DĖL ŠLG / ŠAUNAMŲJŲ GINKLŲ IR JŲ ŠAUDMENŲ NETEISĖTO LAIKYMO, NETINKAMO NAUDOJIMO IR NETEISĖTOS PREKYBOS JAIS VAKARŲ BALKANUOSE PROBLEMOS TVARAUS SPRENDIMO IR NUSIGINKLAVIMO BEI GINKLŲ KONTROLĖS VEIKLOS PIETRYČIŲ IR RYTŲ EUROPOJE**1. Įvadas ir tikslai**

Neteisėti šaunamieji ginklai, šaulių ir lengvieji ginklai toliau prisideda prie nestabilumo ir smurto Europos Sąjungoje, artimiausiose jos kaimyninėse šalyse ir likusioje pasaulio dalyje. Tai pripažįstama *ES kovos su neteisėtais šaunamaisiais ginklais, šaulių ir lengvaisiais ginklais bei jų šaudmenimis strategijoje*, o Vakarų Balkanai ir rytinės kaimyninės šalys yra nurodytos kaip prioritetiniai susirūpinimą keliantys regionai. Bendras šių veiksmų tikslas – toliau prisidėti prie taikos ir saugumo užtikrinimo Europoje ir pasaulyje kovojant su grėsme, kurią kelia neteisėtas šaulių ir lengvųjų ginklų laikymas, netinkamas naudojimas ir neteisėta prekyba jais, ir didinti stabilumą regione dirbant Regioninio bendradarbiavimo taryboje (RBT) ir užtikrinant partnerystę su kitais atitinkamais tarptautiniais partneriais bei iniciatyvomis.

Pietryčių ir Rytų Europoje nuolat daroma pažanga kovojant su neteisėtu ŠLG laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais, daugiausia dėl visapusiškos ir ilgalaikės Europos Sąjungos paramos. Vis dėlto, remiantis 2025 m. *Europos Sąjungos sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimu*, pagrindinis regionas, per kurį neteisėti ginklai kontrabandiniais keliais patenka į ES, yra Vakarų Balkanai⁽¹⁾. Nors šiuo metu nėra pranešimų apie neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais iš Ukrainos, pasibaigus konfliktui ji taip pat gali tapti svarbiu šaltiniu ateityje. Todėl labai svarbu toliau stiprinti ŠLG kontrolės pastangas ES kaimyniniuose regionuose (ir užtikrinti, kad būtų išlaikyta iki šiol padaryta pažanga) siekiant užtikrinti ES saugumą, taip pat taiką ir saugumą pasaulyje.

2018 m., remdamosi *Pietryčių Europos kovos su ŠLG platinimu ir poveikiu regioniniu įgyvendinimo planu*, Vakarų Balkanų valdžios institucijos sustiprino savo išsipareigojimą reaguoti į likusius iššūkius, susijusius su ŠLG neteisėtu laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais, Londone įvykusiame Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikime priimdamos *Veiksmų gairės dėl šaulių ir lengvųjų ginklų, jų šaudmenų ir sprogmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais Vakarų Balkanuose problemos tvaraus sprendimo iki 2030 m.*⁽²⁾ (toliau – veiksmų gairės)⁽³⁾.

Veiksmų gairėse numatoma siekti, kad Vakarų Balkanai taptų saugesniu regionu ir saugumo eksportuotoju, kuriame būtų įdiegti visiškai su Sąjungos ir kitais tarptautiniais standartais suderinti visapusiškos ir tvarios priežiūros bei kontrolės mechanizmai siekiant nustatyti šaunamųjų ginklų, šaudmenų bei sprogmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais atvejus, užkirsti jiems kelią, patraukti už juos baudžiamojon atsakomybėn ir tokią veiką kontroliuoti. Pietryčių ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpininkavimo mechanizmas (SEESAC)⁽⁴⁾ rėmė šių veiksmų gairių rengimą ir yra vyriausybės bei ES įgaliotas koordinuoti, stebėti ir remti jų įgyvendinimą.

Nuo 2018 m. padaryta pažanga: jurisdikciją turintys subjektai Vakarų Balkanuose konfiskavo daugiau kaip 36 000 šaunamųjų ginklų, savanoriškai grąžinta daugiau kaip 294 000 šaunamųjų ginklų, įteisinti 4 447 šaunamieji ginklai ir deaktyvuoti 5 064 šaunamieji ginklai. Be to, sunaikinta daugiau kaip 67 000 ŠLG vienetų. Veiksmų gairės taip pat padėjo toliau derinti teisės aktus su ES *acquis* ir taip buvo tiesiogiai remiami jų integracijos į ES siekiai, stiprinamas operatyvinis bendradarbiavimas ne tik Vakarų Balkanuose, bet ir su pagrindinėmis ES platformomis ir įstaigomis, pavyzdžiui, *Frontex*, *Europolu* ir *EMPACT*. Veiksmų gairės taip pat padėjo stiprinti regioninį saugumą ir pasitikėjimą nestabilioje pokonfliktinėje aplinkoje, o tai yra esminis taikos palaikymo ir vystymosi pagrindas. Vis dėlto dar yra iššūkių. Per pirmąjį veiksmų gairių įgyvendinimo etapą Vakarų Balkanuose užregistruoti 17 798 su šaunamaisiais ginklais susiję incidentai: 794 žmonės žuvo, 2 108 buvo sužeisti, 2 650 žmonių buvo grasinama ir 333 asmenys nusižudė. Tai, kad beveik 50 % visų užregistruotų incidentų buvo susiję su ginklų konfiskavimu, rodo proaktyvų teisėsaugos institucijų požiūrį į ginklų pašalinimą iš apyvartos.

⁽¹⁾ Remiantis SEESAC, šis regionas yra ne tik neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais šaltinis, bet ir tranzito bei paskirties vieta.

⁽²⁾ Žr.: <https://www.seesac.org/SALW-Control-Roadmap/>.

⁽³⁾ 2024 m. spalio mėn. įvykusiame ES ir Vakarų Balkanų ministrų susitikime teisingumo ir vidaus reikalų klausimais šių veiksmų gairių galiojimas buvo pratęstas tolesniam laikotarpiui po 2024 m.

⁽⁴⁾ Kaip Pietryčių Europos kovos su ŠLG platinimu ir poveikiu regioninio įgyvendinimo plano vykdomoji institucija.

Vakarų Balkanuose įgyvendinta geroji praktika taip pat turėjo įtakos platesniam regionui. Gavusi ES finansavimą ir SEESAC paramą, Moldovos Respublika padarė pažangą stiprindama savo fizinį saugumą ir atsargų kaupimo pastangas: padidintas 2 ŠLG saugyklų ir 4 įkalčių saugyklų saugumas; nuo 2005 m. sunaikinta daugiau kaip 13 000 ŠLG vienetų ir sukurta elektroninė ginklų registro sistema. Taip pat buvo dedamos pastangos stiprinti su šaunamaisiais ginklais susijusių tyrimų analitinius pajėgumus įsteigiant šaunamųjų ginklų ryšių punktą. Savo ruožtu Ukraina padarė koordinavimo pastangų nacionaliniu lygmeniu stiprinimo pažangą įsteigdama *Kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais koordinavimo centrą* ⁽⁵⁾, inicijuodama ŠLG strategijos rengimą, dėdama pastangas suderinti savo teisinę sistemą su ES *acquis* ir stiprindama savo gebėjimus per įvairius mokymus. Moldovos Respublikos ir Ukrainos atstovai reguliariai dalyvauja SEESAC tarpininkaujamuose regioninio bendradarbiavimo procesuose dėl ŠLG kontrolės Pietryčių ir Rytų Europoje.

Be to, Vakarų Balkanų veiksmų gairės, kartu su aiškia stebėsenos sistema ir koordinavimo mechanizmu, paskatino imtis veiksmų visame pasaulyje – parengtos Karibų šalių veiksmų gairės dėl šaunamųjų ginklų ir Centrinės Amerikos bei Dominikos Respublikos veiksmų gairės.

Vakarų Balkanų ŠLG kontrolės veiksmų gairių poveikis ir jų svarba regioniniam bendradarbiavimui bei ES saugumui buvo pripažinti keliuose aukšto lygio susitikimuose, ES aiškiai išpareigojus toliau remti jų įgyvendinimą ⁽⁶⁾.

Naujasis SEESAC projekto etapas bus grindžiamas rezultatais, pasiektais pagal ES Tarybos sprendimus (BUSP) 2018/1788 ir (BUSP) 2022/2321 ir projektą PNPP/2021/425-067 „Parama kovai su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais Vakarų Balkanuose stiprinti“, kuriuos visus įgyvendina SEESAC (pastarųjų dviejų galiojimo laikas baigiasi 2025 m. gruodžio mėn. pabaigoje). Jis bus įgyvendinamas papildant ES Tarybos sprendimą (BUSP) 2024/3006.

Šiais veiksmais bus tiesiogiai padedama įgyvendinti ES saugumo strategiją, ES ŠLG strategiją, ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais veiksmų planą, Kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklą (EMPACT Firearms), Sutartį dėl prekybos ginklais, JT veiksmų programą dėl neteisėtos prekybos ŠLG visų aspektų prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo, Tarptautinį sekimo dokumentą, JT šaunamųjų ginklų protokolą, JT Saugumo Tarybos rezoliuciją 1325 (2000) dėl moterų ir taikos bei saugumo ir JT nusiginklavimo darbotvarkę, kuri buvo sustiprinta Pakto dėl ateities, taip suteikiant naują politinį postūmį ir institucinę paramą daugeliui pirminės darbotvarkės nusiginklavimo išpareigojimų. Šiais veiksmais bus toliau konkrečiai stiprinimas regioninis bendradarbiavimas kovojant su grėsme, kuri kyla dėl ŠLG bei jų šaudmenų plitimo. Projekto rezultatais taip pat bus tiesiogiai prisidedama prie Darbotvarkės iki 2030 m. darnaus vystymosi tikslo Nr. 16 dėl taikių bei teisingų visuomenių, visų pirma tikslo Nr. 16.1 (labai sumažinti visų formų smurtą ir jo sukeltų mirčių skaičių visame pasaulyje) bei tikslo Nr. 16.4 (labai sumažinti neteisėtus ginklų srautus), ir tikslo Nr. 5 dėl lyčių lygybės įgyvendinimo. Veiksmais taip pat bus prisidedama prie Pietryčių Europos kovos su ŠLG platinimu ir poveikiu regioninio įgyvendinimo plano įgyvendinimo. Veiksmai bus įgyvendinami kaip Jungtinių Tautų vystymosi programos (UNDP) Europos ir Nepriklausomų valstybių sandraugos regioninės programos dokumento (2026–2029 m.) dalis.

2. Įgyvendinimo agentūros atranka ir veiksmų koordinavimas su kitomis atitinkamomis finansavimo iniciatyvomis

SEESAC yra Jungtinių Tautų vystymosi programos (UNDP) ir Regioninio bendradarbiavimo tarybos bendra iniciatyva, kuriai pagrindinį finansavimą teikia Europos Sąjunga, ir su ŠLG susijusios veiklos Pietryčių Europoje ryšių punktas. SEESAC, kaip Pietryčių Europos kovos su ŠLG platinimu regioninio įgyvendinimo plano vykdomajai institucijai, suteikti pagrindiniai įgaliojimai koordinuoti ŠLG kontrolės pastangų įgyvendinimą, stebėti pažangą ir teikti techninę, konsultacinę ir projektų įgyvendinimo paramą regiono vyriausybėms kovojant su ŠLG neteisėtu laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais. Regioninė atsakomybė užtikrinama pasitelkiant Regioninio bendradarbiavimo tarybą ir Regioninę iniciatyvinę grupę, kuriose visų Pietryčių Europos partnerių atstovai teikia strategines gaires, susijusias su SEESAC veikla.

⁽⁵⁾ Visas pavadinimas: Kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais, jų dalimis ir komponentais bei šaudmenimis koordinavimo centras.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui, 2023 m. gruodžio 13 d. ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikime, 2024 m. gruodžio 18 d. ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikime, 2024 m. spalio 14 d. Berlyno proceso aukščiausiojo lygio susitikime.

SEESAC nuo 2002 m. bendradarbiauja su Pietryčių ir Rytų Europos nacionaliniais ir tarptautiniais suinteresuotaisiais subjektais holistinio požiūrio į ŠLG kontrolę įgyvendinimo klausimu, vykdydamas įvairią veiklą, apimančią strateginio ir operatyvinio regioninio bendradarbiavimo palengvinimą, institucijų politikos plėtojimo ir pajėgumų stiprinimo rėmimą, informuotumo didinimo ir ŠLG rinkimo kampanijas, atsargų valdymą, pertekliaus mažinimą, ženklavimo ir atsekamumo pajėgumų, aptikimo bei tyrimo pajėgumų gerinimą, taip pat griežtesnę ginklų eksporto kontrolę. Tokiu būdu, įgyvendindamas daug suinteresuotųjų subjektų apimančias regionines intervencijas bendrame regiono partnerių politiniame ir ekonominiame kontekste, užtikrindamas nacionalinę bei regioninę atsakomybę ir savo veiksmų ilgalaikį tvarumą ir tapdamas svarbiausia regionine institucija ŠLG kontrolės srityje, SEESAC įgijo išskirtinę kompetenciją ir patirtį.

SEESAC toliau užtikrina dvišalius ir daugiašalius ryšių kanalus su visais atitinkamais subjektais ir organizacijomis. Šiuo atžvilgiu SEESAC toliau teikia sekretoriato paslaugas Regioninei ŠLG iniciatyvinei grupei (RSG) ir, glaudžiai bendradarbiaudamas su ES, Vokietija ir Prancūzija, koordinuoja ir stebi Vakarų Balkanų veiksmų gairių įgyvendinimą. Šiomis aplinkybėmis SEESAC taip pat atlieka Vakarų Balkanų ŠLG kontrolės veiksmų gairių Daugiašalio partnerių patikos fondo sekretoriato funkcijas.

SEESAC reguliariai prisideda prie visų atitinkamų regioninių forumų veiklos. SEESAC reguliariai prisideda prie ES ir Vakarų Balkanų teisingumo ir vidaus reikalų ministrų susitikimų, taip pat pagal Berlyno procesą ir Pietryčių Europos gynybos ministrų procesą rengiamų susitikimų. SEESAC toliau palaiko platų oficialių ir neoficialių partnerysčių su tokiomis organizacijomis ir iniciatyvomis kaip Saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO), Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO) ir atitinkamomis JT agentūromis, visų pirma UNODA, UNODC, UNIDIR ir UNWOMEN, ir regioninėmis organizacijomis, pavyzdžiui, Regioniniu ginklų kontrolės patikros ir įgyvendinimo pagalbos centru (RACVIAC), tinklą. SEESAC reguliariai prisideda prie JT su šaulių ginklais susijusių veiksmų koordinavimo mechanizmo (CASA), suburiančio visas JT agentūras, dirbančias nusiginklavimo ir ginklų kontrolės srityje, kovos su ŠLG ir minomis veiksmų koordinavimo susitikimų – neformalaus ŠLG kontrolės veiklos, kurią vykdo NATO, Sąjunga, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO) ir SEESAC, koordinavimo mechanizmo. Be to, SEESAC reguliariai dalyvauja koordinaciniuose posėdžiuose dėl Ukrainos, tarptautinių partnerių koordinaciniame susitikime dėl ŠLG kontrolės pastangų Ukrainoje, kuriam padeda ESBO, ir Teisėsaugos sektoriaus darbo grupės kovos su nusikalstamumu ir bendruomenės saugumo užtikrinimo Ukrainoje pogrupio, kuriam padeda EUAM, veikloje.

Siekdamas veiksmingiau informuoti Pietryčių Europos partnerius, SEESAC palaiko glaudžius ryšius su atitinkamomis Sąjungos institucijomis, visų pirma Komisijos Migracijos ir vidaus reikalų GD ir Europolu, taip pat su Sąjungos vadovaujamomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, EMPACT šaunamųjų ginklų komponentu ir Europos šaunamųjų ginklų ekspertų (EFE) grupe, ir teikia jiems paramą.

SEESAC pirmasis pradėjo laikytis požiūrio, grindžiamo bendrų problemų sprendimu pasitelkiant regionines iniciatyvas, ir tai padėjo pasiekti išpūdingų rezultatų Pietryčių ir Rytų Europoje ne tik dėl itin svarbaus dalijimosi informacija ir juo remiantis skatinamos sveikos regioninės konkurencijos propagavimo, bet ir dėl to, kad pasitelkiant holistinį įgyvendinimo būdą yra lengviau pasiekti nuoseklių ir lengvai išmatuojamų rezultatų nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu. Organizuojant RSG metinius susitikimus ir SEESAC dalyvaujant visuose atitinkamuose procesuose bei iniciatyvose užtikrinama, kad būtų laiku ir atvirai keičiamasi informacija, išsamiai informuojama apie padėtį ir numatomos perspektyvos, būtinos siekiant užtikrinti, kad įgyvendinimo metu nebūtų dubliuojama veikla ir jis atitiktų dabartinius vyriausybių ir regionų poreikius, taip pat besiformuojančias tendencijas.

SEESAC visą savo veiklą grindžia atitinkamų partnerių nurodytais poreikiais ir surinktais baziniais duomenimis bei poreikių vertinimais, o prieš imdamasis veiksmų užsitikrina nacionalinių suinteresuotųjų subjektų pritarimą bei politinę paramą. Be to, visos pastangos pritaikomos taip, kad būtų remiami Sąjungos vadovaujami procesai ir siekiama Sąjungos standartų ir kriterijų. SEESAC yra pasiekęs labai gerų rezultatų įgyvendindamas ankstesniuose Sąjungos finansuotuose projektuose numatytą veiklą; tvarių rezultatų įgyvendinant projektus pasiekta plėtojant bei skatinant partnerių atsakomybę už jo projektus bei veiklą ir propaguojant regioninį veiksmų koordinavimą, patirtį ir dalijimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, taip pat regioninius mokslinius tyrimus. Dėl SEESAC ŠLG srities ekspertinių žinių, gilaus regiono reikalų išmanymo ir atitinkamų suinteresuotųjų subjektų pažinimo jis yra tinkamiausias šių konkrečių veiksmų įgyvendinimo partneris.

SEESAC toliau dirbs pagal JT sistemą įgyvendinamas tarptautinės pagalbos, visų pirma Vakarų Balkanų ŠLG kontrolės veiksmų gairių daugiapartnerio patikos fondo (MPTF), pastangas. Veiksmų gairių patikos fondas yra pagrindinis finansavimo mechanizmas, padedantis įgyvendinti veiksmų gaires. Patikos fondą 2019 m. kovo mėn. įsteigė UNDP ir UNODC kaip dalyvaujančiosios JT organizacijos, kad įgyvendinant veiksmų gaires būtų užtikrintas paramos teikėjų ir jurisdikcijos koordinuojamas finansavimo metodas. Juo stiprinamas visų partnerių veiklos koordinavimas, planavimas ir komunikacija, skatinamas bendradarbiavimas ir mažinama rizika vyriausybėms ir finansinių įnašų teikėjams, taikant išsamią riziką ir rezultatais grindžiamą valdymo sistemą. Patikos fondui buvo naudingas tvirtas bendradarbiavimas su veiksmų gairių iniciatorėmis Vokietija ir Prancūzija, prie kurių prisijungė Jungtinė Karalystė, Švedija, Norvegija ir Nyderlandai. Patikos fondas sutelkė apie 30 mln. USD įnašų. UNDP SEESAC veikia kaip patikos fondo sekretoriatas ir yra atsakingas už bendrą patikos fondo veiksmų koordinavimą ir stebėseną, teikia jam techninę, valdymo, planavimo ir programavimo paramą. Iki 2025 m. rugsėjo mėn. patikos fondas parėmė 25 projektus, kuriuos įgyvendino dalyvaujančios JT organizacijos: 16 projektų veikla jau užbaigta, o devyni projektai šiuo metu vykdomi.

SEESAC darbą taip pat papildė ESBO, įgyvendindama ES TARYBOS SPRENDIMĄ (BUSP) 2024/3097, kuriuo remiama visapusiška programa dėl pastangų užkirsti kelią neteisėtai prekybai ŠLG bei įprastiniais šaudmenimis Pietryčių Europoje ir kovoti su ja rėmimo, ir ES TARYBOS SPRENDIMĄ (BUSP) 2024/3003, kuriuo remiamas Ukrainos valdžios institucijų pajėgumų stiprinimas neteisėtos prekybos ginklais, šaudmenimis ir sprogmenimis prevencijos ir kovos su ja srityje.

Kiti Sąjungos remiamų veiksmų Pietryčių ir Rytų Europoje, visų pirma Europolo, FRONTEX ir INTERPOL veiksmų, ir EMPACT Firearms operatyvinių veiksmų planų vykdytojai reguliariai palaiko ryšius su SEESAC, kad būtų užtikrintas veiksmų papildomumas, intervencijos aktualumas ir savalaikiškumas.

3. Projekto aprašymas

Naujasis SEESAC projekto etapas bus grindžiamas rezultatais, pasiektais įgyvendinant projektus pagal ES Tarybos sprendimus (BUSP) 2018/1788 ir (BUSP) 2022/2321, taip pat Komisijos finansuojamą projektą, įgyvendinamą pagal PNPP/2021/425-067 „Parama kovai su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais Vakarų Balkanuose stiprinti“. Visus tris šiuos projektus įgyvendino SEESAC. Pastarųjų dviejų projektų galiojimo laikas baigiasi 2025 m. gruodžio mėn. pabaigoje. Be to, naujasis SEESAC projekto etapas bus įgyvendinamas papildant pagal ES Tarybos sprendimą (BUSP) 2024/3006 vykdomą projektą.

Daugiausia dėmesio bus skiriama keturioms pagrindinėms sritims, laikantis holistinio požiūrio į kovą su grėsmėmis, kurias ŠLG kelia regione. Šiose srityse atsižvelgiama į strateginį / politikos lygmenį ir į veiklos aspektus, t. y. tiesiogiai padedama visais ŠLG kontrolės lygmenimis, daugiausia dėmesio skiriant: regioninio požiūrio koordinavimui ir veiksmų gairių įgyvendinimo stebėsenai, keitimosi žiniomis ir tarpreigioninio bendradarbiavimo ŠLG kontrolės srityje stiprinimui ir Moldovos bei Ukrainos teisėsaugos tarnybų pajėgumų kovoti su ŠLG neteisėtu laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais stiprinimui, taip pat Vakarų Balkanų tokių pajėgumų, visų pirma teisėsaugos ir muitinės tarnybų pajėgumų kovoti su neteisėta ŠLG prekyba, stiprinimui.

Visų pirma projektu bus pasiekta šių rezultatų:

- užtikrintas suderintas veiksmų gairių dėl šaulių ir lengvųjų ginklų, jų šaudmenų ir sprogmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais Vakarų Balkanuose problemos tvaraus sprendimo iki 2030 m. įgyvendinimas ir įgyvendinimo stebėseną,
- sustiprintas tarpreigioninis bendradarbiavimas, žinių valdymas ir dalijimasis žiniomis ginklų kontrolės srityje,
- sustiprinti Moldovos ir Ukrainos teisėsaugos tarnybų pajėgumai, susiję su kova su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis ir sprogmenimis, netinkamu jų naudojimu ir neteisėtu jų laikymu,
- sustiprinti Vakarų Balkanų teisėsaugos ir muitinės tarnybų pajėgumai kovoti su neteisėta prekyba.

Projekto strategija yra grindžiama išskirtiniu SEESAC požiūriu į pasitikėjimo ir bendradarbiavimo regione, kurie yra būtini norint pasiekti konkrečių ir išmatuojamų esminių pokyčių, skatinimą. Visų pirma regioniniu lygmeniu įvairūs bendradarbiavimo procesai, prie kurių prisidėjo SEESAC ir kuriuose dalyvavo tiek politikos formuotojai, tiek operacinio lygmens specialistai, atspindėjo metodo esmę užtikrinant palankias ir konkurencingas sąlygas žinių perdavimui, keitimuisi ekspertinėmis žiniomis ir dalijimuisi informacija. Tai buvo naudinga ne tik pajėgumų regione stiprinimui, bet dar svarbiau – institucijų bei atskirų ekspertų tarpusavio pasitikėjimo didinimui ir tiesioginių bendradarbiavimo ryšių skatinimui, o tai, be kita ko, sudarė galimybę parengti ir įgyvendinti veiksmų gaires. Projektu bus toliau skatinamas regioninis bendradarbiavimas ir vietos lygmens atsakomybė, kaip itin svarbūs elementai, užtikrinantys palankias sąlygas išmatuojamiems rezultatams pasiekti.

3.1. Veiksmų gairių dėl šaulių ir lengvųjų ginklų, jų šaudmenų ir sprogmenų neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir neteisėtos prekybos jais Vakarų Balkanuose problemos tvaraus sprendimo iki 2030 m. įgyvendinimo koordinavimas

Tikslas

Užtikrinti veiksmų gairių įgyvendinimo veiksmingą koordinavimą ir stebėseną.

Aprašymas

Remiantis sprendimais BUSP/2018/1788 ir BUSP/2022/2321, šiuo komponentu bus užtikrintas veiksmų gairių antrojo etapo (2025–2030 m.) įgyvendinimo koordinavimas ir stebėseną. Veiksmų gairės buvo peržiūrėtos antrajam įgyvendinimo etapui, 2023 m. ir 2024 m. regione surengus šaulių ir lengvųjų ginklų komisijų konsultacinius susitikimus, užtikrinant regioninę atsakomybę ir rezultatų tvarumą. Konsultacijose dalyvavo paramos teikėjai, regioniniai ir tarptautiniai partneriai, taip pat pilietinės visuomenės atstovai. Peržiūrėtą veiksmų gairių tekstą Vakarų Balkanų vidaus reikalų ministrai patvirtino 2024 m. spalio mėn. įvykusiame ES ir Vakarų Balkanų ministrų forume teisingumo ir vidaus reikalų klausimais.

Veiksmų gairėmis toliau prisidedama prie esamos Sąjungos veiklos, kuria siekiama kovoti su neteisėtu ŠLG laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais, visų pirma prie ES ŠLG strategijos, ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais veiksmų plano, į kurį įtrauktos Vakarų Balkanų veiksmų gairės, ir EMPACT darbo regione. Šiomis veiksmų gairėmis patvirtinama, kad visi regiono suinteresuotieji subjektai pasiekė bendrą sutarimą dėl dabartinių iššūkių, bendrų siektinų tikslų ir veiksmų, kurių reikia imtis, laiko terminų. Jos yra bendra platforma siekiant bendrai sutartų pagrindinių veiklos rezultatų rodiklių strateginiu, politikos ir operaciniu lygmenimis.

Paskelbta trylika pirmo veiksmų gairių įgyvendinimo etapo pažangos ataskaitų, kuriose pateikiama išmatuojama ir naujausia veiksmų gairių įgyvendinimo pažangos ataskaita. Be to, du kartus per metus rengiamuose vietos ir regioniniuose koordinavimo susitikimuose užtikrinamas pavyzdinis suderintas valdžios institucijų, paramos teikėjų ir įgyvendinančiųjų partnerių požiūris į įgyvendinimo pastangas ir išteklius.

Konkrečiai, veiksmų gairių įgyvendinimo koordinavimas ir stebėseną bus toliau užtikrinamas dirbant pagal šį komponentą, t. y. vykdant šią veiklą:

- teikiant ekspertų ir techninę paramą veiksmų gairių koordinavimui, įskaitant regioninius veiksmų gairių koordinavimo susitikimus, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama pažangos įvertinimui ir keitimuisi informacija,
- teikiant ekspertų ir techninę paramą veiksmų gairių koordinavimo vietos susitikimams, kuriuose vykdoma partnerių veiksmų planų įgyvendinimo stebėseną,
- du kartus per metus rengiant stebėsenos ir vertinimo ataskaitas, kuriose būtų apžvelgiama pažanga, iššūkiai ir poreikiai įgyvendinant veiksmų gaires remiantis bendrai sutartais pagrindiniais veiklos rezultatų rodikliais,
- atliekant veiksmų gairių įgyvendinimo laikotarpio vidurio peržiūrą,
- vykdant informavimo apie veiksmų gaires ir jų matomumo užtikrinimo veiklą (įskaitant interneto platformos administravimą, suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir informuotumo didinimą).

Projekto rezultatai / įgyvendinimo rodikliai:

- surengta iki trijų regioninių veiksmų gairių koordinavimo susitikimų,
- įvertinta pažanga, sudarytos sąlygos keistis informacija, perduoti žinias ir vykdyti standartizavimą,

- surengti vietos koordinavimo susitikimai (iš viso iki 36 susitikimų),
- parengtos du kartus per metus rengiamos regioninės stebėsenos ataskaitos (iki šešių ataskaitų),
- atlikta veiksmų gairių laikotarpio vidurio peržiūra,
- administruojama interneto platforma, kuria siekiama užtikrinti tinkamą informavimą apie veiksmų gaires ir jų matomumą.

3.2. **Prisidėjimas stiprinant tarpregioninį bendradarbiavimą, keitimąsi žiniomis ir dalijimąsi informacija ginklų kontrolės srityje**

Tikslas

Šis komponentas palengvins tarpregioninį keitimąsi informacija, keitimąsi žiniomis, gerosios praktikos ir įgytos patirties atkartinimą teikiant techninius patarimus, rengiant susitikimus, praktinius seminarus ir pažintinius vizitus.

Aprašymas

Pietryčių Europa jau daugiau kaip du dešimtmečius įgyvendina visapusišką regioninį požiūrį į ŠLG kontrolę, apimančią visas ŠLG kontrolės funkcines sritis. Todėl regionas užėmė pirmąją poziciją novatoriškų ŠLG kontrolės sprendimų srityje; šie sprendimai įkvėpė imtis veiksmų ir buvo atkartoti kitose pasaulio dalyse. SEESAC Regioniniai mikronusiginklavimo standartai ir gairės, kurie buvo parengti 2006 m. siekiant standartizuoti ŠLG kontrolės procedūras, praktiką ir normas operaciniu lygmeniu, turėjo įtakos rengiant tarptautinius šaulių ginklų kontrolės standartus, kurie vėliau buvo perkelti į modulinių šaulių ginklų kontrolės įgyvendinimo kompendiumą (MOSAIC). Be to, daugelis suinteresuotųjų subjektų pabrėžė, kad Vakarų Balkanų veiksmų gairės yra viena sėkmingiausių regioninių ŠLG kontrolės pastangų visame pasaulyje. JT generalinis sekretorius savo ataskaitose Saugumo Tarybai dėl ŠLG kontrolės jas apibūdino kaip teigiamą pavyzdį ir taip pat paragino savo taikos darbotvarkėje parengti ir toliau plėtoti veiksmų gaires.

Veiksmų gairės kartu su jų koordinavimo ir stebėsenos mechanizmu buvo atkartotos Karibų jūros regione, taip pat Centrinėje Amerikoje ir Dominikos Respublikoje; jos taip pat įtrauktos į ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais veiksmų planą. SEESAC rėmė pirmosios ŠLG kontrolės strategijos rengimą Kirgizijos Respublikoje ir sudarė palankesnes sąlygas tarpregioniniam keitimuisi žiniomis rengiant pažintinius vizitus iš Kirgizijos Respublikos, Kambodžos ir Hondūro į Vakarų Balkanus, kad delegacijos galėtų pasimokyti iš Vakarų Balkanuose sukauptos geriausios praktikos ir pasidalyti savo patirtimi ŠLG kontrolės srityje.

Be to, ES taip pat atkartojo SEESAC Ginkluoto smurto stebėsenos platformą – novatorišką internetinę duomenų platformą, kurioje teikiama išsami informacija apie incidentus, susijusius su šaunamaisiais ginklais visoje Pietryčių Europoje, šie duomenys taip pat vizualizuojami. Pietryčių Europa taip pat sudarė sąlygas praktiškai integruoti lyčių aspektą į ŠLG kontrolę. Pažangos, padarytos siekiant, kad Pietryčių Europoje visapusiškai veiktų šaunamųjų ginklų ryšių punktai, rezultatai reguliariai dalijamasi su visų ES valstybių narių šaunamųjų ginklų ryšių punktais bendruose susitikimuose.

Dauguma atvejų ši praktika buvo parengta ir pradėta taikyti įgyvendinant ES Tarybos sprendimus, kuriais remiamos pastaruosius du dešimtmečius Pietryčių Europoje SEESAC dedamos pastangos nusiginklavimo ir ginklų kontrolės srityje.

Šis komponentas dar labiau palengvins regionų vykdomą dalijimąsi informacija, keitimąsi žiniomis, gerosios praktikos ir įgytos patirties atkartinimą.

Tai bus daroma:

- teikiant techninę ir konsultacinę paramą,
- rengiant susitikimus, praktinius seminarus, pažintinius vizitus.

Projekto rezultatai / įgyvendinimo rodikliai:

- suteikta techninė ir konsultacinė parama,
- surengti susitikimai, praktiniai seminarai ar pažintiniai vizitai.

3.3. Moldovos Respublikos ir Ukrainos teisėsaugos tarnybų pajėgumų, susijusių su kova su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais ir neteisėtu jų laikymu, stiprinimas

Tikslas

Sumažinti neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais grėsmę stiprinant teisėsaugos institucijų, įskaitant pasienio policiją, pajėgumus, teikiant techninę ir konsultacinę paramą, kuri būtų grindžiama nustatytais poreikiais.

Aprašymas

Šis komponentas grindžiamas ankstesne SEESAC parama Moldovos Respublikai ir Ukrainai. Abiejų šalių atstovai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo procesuose, kuriuos SEESAC palengvina strateginiu ir operatyviniu lygmenimis, ir prie jų prisidėjo. Vakarų Balkanuose nuo 2001 m. įgytų žinių ir patirties bei geriausios praktikos perdavimas buvo ypač vertingas Ukrainoje vykstančio karo kontekste.

Moldovos ir Ukrainos institucijų atstovai reguliariai dalyvauja ŠLG komisijų ir atitinkamų institucijų susitikimuose Pietryčių ir Rytų Europoje, jie taip pat dalyvauja Pietryčių Europos šaunamųjų ginklų ekspertų tinklo susitikimuose – tokiu būdu naudojasi dalijimosi informacija ir regioninio keitimosi žiniomis strateginiu ir operaciniu lygmenimis teikiama nauda. Jiems taip pat buvo naudinga regioninė pajėgumų stiprinimo veikla, pavyzdžiui, susijusi su teisės aktų derinimu su ES *acquis*, internetiniais tyrimais ir kova su neteisėta prekyba ginklais tamsiajame internete.

SEESAC taip pat teikė paramą tikslinėms ŠLG kontrolės priemonėms nacionaliniu lygmeniu. Ukrainai suteikta konsultacinė parama steigiant Kovos su neteisėta prekyba ginklais koordinavimo centrą prie Vidaus reikalų ministerijos, plėtojant ŠLG kontrolės nacionalinę teisinę sistemą ir rengiant nacionalinę neteisėtų ŠLG prevencijos ir kovos su jais strategiją. Surengti specialiai pritaikyti mokymai teisėsaugos institucijų tyrimo pajėgumams stiprinti.

SEESAC taip pat teikė paramą tikslinėms ŠLG kontrolės priemonėms Moldovos Respublikoje. Pastaruosius du dešimtmečius tai apėmė fizinio saugumo ir atsargų valdymo priemonės, įskaitant ŠLG sunaikinimą ir ginklų bei šaudmenų saugyklų saugumo didinimą, taip pat įkalčių saugyklas. Taip pat buvo teikiama parama ženkliniui, registravimui ir atsekamumui; įsigytas ženklavimo įrenginys ir surengti jo naudojimo mokymai, taip pat suteikta parama ginklų registravimo sistemos sukūrimui. SEESAC taip pat teikė pradinę techninę ir konsultacinę paramą steigiant šaunamųjų ginklų ryšių punktą. Be to, buvo remiama informuotumo apie netinkamo šaunamųjų ginklų naudojimo ir neteisėto jų laikymo keliamus pavojus didinimo veikla. Taip pat buvo teikiama parama nacionalinės ŠLG komisijos įsteigimui; buvo teikiama parama duomenų rinkimui siekiant pagerinti supratimą apie ŠLG kontrolės spragas; tai padėjo paskelbti Moldovos Respublikos ŠLG tyrimą, o naujausia išsami informacija apie su šaunamaisiais ginklais susijusius incidentus pateikiama Ginkluoto smurto stebėsenos platformoje. SEESAC taip pat teikė paramą 2026–2030 m. ŠLG nacionalinės programos, skirtos ŠLG kontrolei, rengti. Kriminalinei policijai atlikus išsamų poreikių vertinimą, buvo suteikta parama standartinių veiklos procedūrų rengimui, mokymui ir įrangai, kad būtų sustiprinti tyrimo pajėgumai.

Šiuo komponentu bus toliau stiprinami Moldovos Respublikos ir Ukrainos institucijų pajėgumai kovoti su neteisėtu šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir sprogmenų laikymu, netinkamu naudojimu ir neteisėta prekyba jais, remiantis poreikių vertinimais ir laikantis tarptautinės geriausios praktikos.

Tai bus daroma:

- teikiant konsultacinę paramą, techninę pagalbą, rengiant mokymus, tiekiant įrangą teisėsaugos tarnyboms kovojant su neteisėta prekyba ginklais Moldovos Respublikoje ir Ukrainoje,
- teikiant paramą dalyvavimui specializuotose regioninėse ŠLG kontrolės platformose.

Projekto rezultatai / įgyvendinimo rodikliai:

- suteikta konsultacinė ir techninė parama,
- įsigyta įranga, skirta kovoti su neteisėta prekyba ginklais,
- įgyvendinta pajėgumų stiprinimo veikla,
- suplanuotas ir užbaigtas didinti vienos ŠLG saugyklos Moldovos Respublikoje saugumas.

3.4. Tolesnis Vakarų Balkanų muitinių pajėgumų kovoti su neteisėta prekyba stiprinimas

Tikslas

Mažinti neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais grėsmę stiprinant Vakarų Balkanų muitinių pajėgumus kovoti su neteisėta prekyba.

Aprašymas

2024 m. SEESAC užbaigė pirmąjį viso regiono muitinių administracijų Vakarų Balkanuose poreikių vertinimą, kad įvertintų jų pajėgumus kovoti su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais. Šis vertinimas atliktas naudojant SEESAC anksčiau parengtą ir taikomą pasienio ir kriminalinės policijos tarnyboms skirtą metodiką, apimančią visus atitinkamus aspektus, įskaitant teisės aktus, administracinius ir institucinius pajėgumus, mokymo poreikius ir techninę įrangą.

Vertinimo misijos įvyko visose šešiose jurisdikcijose; joms pasibaigus buvo parengtos visapusiškos ataskaitos, kurias patvirtino valdžios institucijos. Jomis nustatomas tikslinės paramos pagrindas, užtikrinant, kad muitinės būtų sistemingai integruotos į regionines ir ES šaunamųjų ginklų kontrolės pastangas. Muitinių pajėgumai turi būti stiprinami, kad kartu su pasienio policija būtų galima duoti koordinuotą tarpvalstybinį atsaką, laikantis ES integruoto sienų valdymo standartų ir Vakarų Balkanų ŠLG veiksmų gairių, taip stiprinant regiono kolektyvinę gebėjimą kovoti su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais.

Iki šiol daugumos jurisdikcijų muitinės administracijos nepasinaudojo galimybe sistemingai stiprinti pajėgumus, susijusius su šaunamųjų ginklų, pagrindinių komponentų, šaudmenų ir sprogmenų aptikimu sienos perėjimo punktuose. Tai ypatingai svarbi spraga, nes veiksmingai šaunamųjų ginklų kontrolei užtikrinti būtinas bendras ir koordinuotas pasienio policijos ir muitinės atsakas. Nors pasienio ir kriminalinės policijos tarnybos buvo remiamos SEESAC įgyvendinamais ES Tarybos sprendimais (2018/1788 ir 2019/2111), palygintinos specialiai pritaikytos paramos muitinėms, išskyrus dalyvavimą regioniniuose procesuose, iš esmės nebuvo. Remiantis įgyta patirtimi ir taikoma geriausia praktika pasienio policijos ir kriminalinės policijos atveju, panašaus požiūrio dabar numatyta laikytis muitinės atžvilgiu.

Pagal ES Tarybos sprendimą 2024/3006 SEESAC jau pradėjo pajėgumų stiprinimo veiklą remdamas kiekvienos Vakarų Balkanų muitinės administracijos standartinių veiklos procedūrų rengimą. Be to, iki 2025 m. pabaigos visose jurisdikcijose bus surengti tiksliniai mokymai. Poreikių vertinimuose nustatyta, kad viena iš pagrindinių spragų yra specializuotos įrangos trūkumas. Ši spraga bus pašalinta įgyvendinant šį projektą.

Tai bus daroma:

— įgyjant specializuotą įrangą ir ją pristatant muitinėms.

Projekto rezultatai / įgyvendinimo rodikliai:

— Suteikta įranga.

4. Naudos gavėjai

Tiesioginės projekto naudos gavėjos bus institucijos, atsakingos už ŠLG kontrolę Pietryčių ir Rytų Europoje. Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Juodkalnijos, Kosovo, Moldovos Respublikos, Serbijos, Šiaurės Makedonijos ir Ukrainos už vidaus reikalus atsakingos institucijos, policijos tarnybos, sienos apsaugos tarnybos ir muitinės pasinaudos konsultacine parama, veiksmų koordinavimu ar stebėsenos pastangomis arba pajėgumų stiprinimu, žinių gilinimu, patobulintomis procedūromis ir ekonomiškai efektyvia specializuota įranga, būtinais siekiant užtikrinti politikos, operacinius ir techninius patobulėjimus ŠLG kontrolės srityje. Siūloma veikla visiškai atitinka *Pietryčių Europos regioninį kovos su ŠLG platinimu ir poveikiu įgyvendinimo planą* ir Vakarų Balkanų veiksmų gaires, taip pat partnerių prioritetus ŠLG kontrolės srityje. Naudos iš šio projekto netiesiogiai gaus plačioji visuomenė Pietryčių ir Rytų Europoje ir Sąjungoje, kuri susiduria su ŠLG neteisėto laikymo, netinkamo naudojimo ir platinimo keliama rizika.

5. Sąjungos matomumas

SEESAC imasi visų būtinų priemonių, kad užtikrintų Europos Sąjungos finansinės paramos matomumą. Tokios priemonės bus įgyvendinamos visapusiškai laikantis komunikacijos apie Europos Sąjungos išorės veiksmus ir jų matomumo reikalavimų (2018 m.), taip pat atnaujintų gairių „Komunikacija apie ES ir jos matomumo didinimas. Išorės veiksmų gairės“ (2022 m.).

6. Trukmė

Remiantis sprendimų 2002/842/BUSP, 2010/179/BUSP, 2013/730/BUSP, 2016/2356/BUSP, 2018/1788/BUSP ir 2022/2321/BUSP įgyvendinimo patirtimi ir atsižvelgiant į projekto regioninę taikymo sritį, naudos gavėjų skaičių ir planuojamų veiksmų skaičių bei sudėtingumą, nustatomas 36 mėnesių įgyvendinimo laikotarpis.

7. Bendra sąranga

Šių veiksmų techninis įgyvendinimas pavedamas UNDP, kuri veikia SEESAC – regioninės iniciatyvos, veikiančios pagal UNDP ir RBT įgaliojimus, – vardu. SEESAC atlieka Kovos su ŠLG platinimu regioninio įgyvendinimo plano vykdomosios institucijos funkciją ir yra ryšių punktas visais su ŠLG susijusiais klausimais Pietryčių ir Rytų Europoje, įskaitant palankių sąlygų sudarymą regioninių veiksmų gairių įgyvendinimui. UNDP, veikianti SEESAC vardu, bus visiškai atsakinga už projekto veiklos įgyvendinimą ir atskaitomybę už projekto įgyvendinimą. Projekto trukmė – treji metai (36 mėnesiai).

8. Partneriai

SEESAC šiuos veiksmus įgyvendins tiesiogiai glaudžiai bendradarbiaudamas su Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Juodkalnijos, Kosovo, Moldovos Respublikos, Serbijos, Šiaurės Makedonijos ir Ukrainos ŠLG komisijomis ir atitinkamomis vidaus reikalų institucijomis. Laikantis nustatyto įvairius suinteresuotuosius subjektus apimančio holistinio požiūrio į ŠLG kontrolę aktyviai dalyvaus kitos institucijos.

9. Ataskaitų teikimas

Tiek aprašomosios, tiek finansinės ataskaitos teikiamos dėl visų veiksmų, aprašytų atitinkamame susitarime dėl konkretaus įnašo ir prie jo pridėtame biudžete, nepriklausomai nuo to, ar Komisija šiuos veiksmus visiškai finansuoja ar bendrai finansuoja. Kad būtų fiksuojama ir stebima pažanga siekiant pagrindinių rezultatų, aprašomosios pažangos ataskaitos teikiamos kas ketvirtį.